

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมเป็นปัจจุบันนี้ สิ่งที่เป็นปัจจุบันนี้มาจากอดีต เรามาจากอดีตใช้ใหม่ เรามีครูบาอาจารย์ปกป้องคุ้มครองดูแลเรา มาปกป้องคุ้มครองดูแลเรา เราพยายามฝึกฝนของเราในปัจจุบันนี้ให้เรามีภูมิ ถ้ามีภูมิขึ้นมา ในหัวใจของเรามันสว่างกระจ่างแจ้งแล้วมันจบใจ ถ้าหัวใจเราไม่สว่างกระจ่างแจ้ง เราก็ยังวิตกกังวลของเราไปเรื่อย วิตกกังวลนะ เราวิตกกังวล เราก็สงสัยในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อวานพูด กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มันจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ถ้าการเกิดแตกต่างกัน แต่แตกต่างกันมันเป็นอดีตใจ อดีตสิ่งที่เราสร้างสมมา แต่ในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันนี้ดูเวลาเราเกิดมาในบ้านของบ้านคนหนึ่ง ในบ้านของเราถ้ามีคนแบบว่ามันไม่มีความเห็นด้วย มันก็ขัดแย้งไปใจ

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ อนันตริยกรรม การฆ่าบิดามารดา เป็นอนันตริยกรรมเลย แต่อนันตริยกรรม เวลาคนในบ้าน ถ้าคนในบ้านสติไม่สมบูรณ์ขึ้นมา เวลาเขาทำร้ายพ่อแม่เขาละ ถ้าเวลาคนเขาติดยาเสพติดเขาถึงฆ่า แล้วเวลาคนเขาสติอยู่ในบ้านของเรา ในบ้านของเรามันเป็นเครือญาติกัน เป็นเครือญาติกัน เราต้องมีสติปัญญา เราต้องมีสติปัญญา แต่ความผิดพลาดมันเกิดได้ตลอดเวลาไป ใครจะระวังได้ตลอดเวลา

เวลากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เวลามันเกิดมา เกิดมาร่วมเวรร่วมกรรมด้วยกันมา ถ้าเกิดร่วมเวรร่วมกรรมกันมา สิ่งนั้นที่มันเป็นมานี้เป็นเรื่องเป็นเวรเป็นกรรม ถ้าเป็นเวรเป็นกรรมขึ้นมา เราเกิดมาในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบัน ในปัจจุบัน คำว่า “ปัจจุบัน” เราได้ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดมา คุณติ ทางโลกเขา ถ้าเขาอยู่ในเหตุการณ์อย่างนั้น มันระอาใจ มันหนักหนาสาหัสสาครรจ์ แต่ความหนักหนาสาหัสสาครรจ์ถ้ามันมีธรรมโอสธๆ ถ้าธรรมโอสธ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้ามีสติปัญญานะ ถ้ามันเห็น

สภาวะแบบนี้ จิตใจมันไม่วิตกกังวลจนเกินไป คำว่า “จิตใจไม่วิตกกังวลจนเกินไป” มีสติปัญญา มันแก้ไขเหตุการณ์อย่างนี้ได้ มันแก้ไขอย่างนี้ไป

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรนะ เราไม่จองเวรจองกรรมใครอีกต่อไป เราไม่ผูกเวรผูกกรรมไปกับใคร แต่ในเมื่อมันมีเวรมีกรรมต่อกันมา เราบริหารจัดการของเรา ถ้าบริหารจัดการของเรา บริหารจัดการข้างนอกด้วยการชดใช้ คำว่า “ชดใช้” เราก็ตอบสนองไปตามสถานะอย่างนั้น

แต่ถ้ามันจะชดใช้ตามความเป็นจริง ว่าแก้กรรมๆ มันจะไปแก้กรรมที่ไหน เวลาแก้กรรม เขาแก้กรรมกันไป เวลามันแก้กรรมมันก็มีกรรมใหม่เกิดขึ้นตลอดไป กรรมใหม่ กรรมเก่า มันมีของมันตลอดไป

แต่ถ้าการแก้กรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าแก้กรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลับมานั่งทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบระงับเข้ามาแล้ว ถ้าใจสงบระงับเข้ามาแล้ว ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา มันถอดถอนกิเลสในใจของตน ถ้าถอดถอนกิเลสในใจของตน ถอดถอนกิเลสในใจของตนมันสิ้นเวรสิ้นกรรม คำว่า “สิ้นเวรสิ้นกรรม” กรรมตามไม่ถึง กรรมตามไม่ได้ เวลาพระโมคคัลลานะ โจรทูปตายุๆ นั่นก็เศษกรรม

คำว่า “เศษกรรมๆ” เวลาเขาตามมา มันทำลายแต่ร่างกายของพระโมคคัลลานะได้ แต่ทำลายหัวใจของพระโมคคัลลานะไม่ได้ เพราะพระโมคคัลลานะเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว คำว่า “เป็นพระอรหันต์ไปแล้ว” มันสิ้นเวรสิ้นกรรมกันไปซะใหม่ ถ้ามันไม่สิ้นเวรสิ้นกรรมกันไป มันมีเวรมีกรรมต่อกัน ถ้ามีเวรมีกรรมต่อกัน อยู่ที่ธรรมโอสถเรานี้ อยู่ที่สติปัญญาของเราจะแก้ไขอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร จะทำใจของเราอย่างไร

ถ้าไม่ทำใจของเรา ทำใจของเราไม่ได้ เราเอาน้ำมันราดเข้าไปในกองไฟนะ ในหัวใจมันมีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ไฟมันลุกโพล่งอยู่กลางหัวใจ แล้วก็มีแต่น้ำมันราดเข้าไป น้ำมันราดเข้าไป แล้วจะไปแก้กรรมที่ไหนล่ะ ถ้าไปแก้กรรมที่ไหน เขาบอกว่าแก้กรรม

เราแก้กรรมด้วยธรรมโอสถ เราแก้กรรมด้วยสติปัญญาของเรา เราแก้ไขชีวิตของเราไป ถ้าชีวิตของเรา เราแก้ไขของเราไป สิ่งที่เราแก้ไข ถ้าเราแก้ไข แล้วเวลาสิ่งใดเกิดขึ้นเรายอมรับกับสิ่งนั้น ยอมรับกับสิ่งนั้นเพราะเหตุใด

กรรมคือการกระทำ ถ้าเราไม่ทำอะไร เราไม่มีการบาดหมางใคร สิ่งนั้นมันเกิดขึ้นมาไม่ได้ แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นมาไม่ได้ ถ้ามันเป็นกรรมเก่าๆ เราไม่ทำอะไรเลย คนนั้นเป็นคนดีแสนดีเลย แต่ทำไมเขาโดนลอบทำร้ายๆ ถ้าโดนลอบทำร้าย มันมีเหตุมีผลของมันทั้งนั้นนะ คำว่า “มีเหตุมีผล” แต่กรรมนี้เป็นอจินไตย

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อจินไตยมี ๔ นะ มีพุทธวิสัยคือ สติปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีใครรอบรู้ได้ทำทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เรื่องโลก โลก ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นอจินไตย เราคิดไป เราจินตนาการไป มันมีการเปลี่ยนแปลงของมันตลอด ใครคาดไม่ถึงหรอก

เรื่องของฉาน เรื่องของฉาน เรื่องของสมาธิ เรื่องของความรู้สึกของคนมันแตกต่างกัน หลากหลายมาก เพราะคนเราสร้างเวรสร้างกรรมมาแตกต่างกันมาก ถ้าสร้างเวรสร้างกรรมแตกต่างกันมา การกระทำขึ้นมามันกว้างขวางมาก เป็นอจินไตยเลย

แล้วก็เรื่องกรรม เรื่องกรรมเป็นอจินไตยเพราะเหตุใด เป็นอจินไตยเพราะมันซับซ้อน มันซับซ้อนนะ ธรรมดาๆ ที่พระไปปฏิบัติกับภิกษุณีใหม่ ที่ภิกษุณีทำให้จนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ แล้วระลึกถึงคุณของเขา ระลึกถึงคุณของเขา กำหนดดู ดูไปที่โรมันคอตกทุกที เพราะโดนภิกษุณีฆ่า มาฆ่า ๕๕ ชาติ

ที่นี้ภิกษุณีท่านก็มีฤทธิ์ไง บอกขอ ขอให้ย้อนกลับไปอีกข้างหนึ่ง ชาติที่ ๑๐๐ พระไปฆ่าเขาไว้ เขากลับมาตามฆ่าอีก ๕๕ ชาติ แต่พอชาติสุดท้ายมาเกิด มาบวชพระ ผู้หญิงบวชเป็นภิกษุณี สำเร็จทั้งคู่ไง สำเร็จทั้งคู่

เวลาสำเร็จทั้งคู่ แต่ย้อนไป สิ่งที่ย้อนกลับมา ซ้ำซ้อนมาๆ แต่ซ้ำซ้อนมาขนาดไหนมันก็มีทั้งบวกและลบ มีทั้งดีและชั่ว คำว่า “ทำชั่ว” ใครๆ ก็ไม่ต้องการทั้งนั้น แต่คนมันขาดสติไป บางคนมันขาดสติ มันทำอะไรไปโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันลุดโผลงขึ้นมา ยับยั้งชั่งใจไม่ได้

ถ้ายับยั้งชั่งใจไม่ได้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุขๆเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่ง

กันและกันเลย จงเป็นสุขๆ เถิด เราได้ใหม่ เวลาเราเห็นคนทำคุณงามความดีแล้วเราอนุโมทนา กับเขาได้ใหม่ ถ้าเราเห็นคนทำคุณงามความดี คนที่ทำคุณประโยชน์กับประเทศชาติ เรา อนุโมทนาไปกับเขา เราอนุโมทนานั้นเป็นบุญกุศลนะ อนุโมทนาทานใด เห็นคนทำคุณงาม ความดี เราชื่นชมไปกับเขาๆ ถ้าเขาทำคุณประโยชน์ ถ้าเขาทำคุณประโยชน์ แต่กิเลสเรามันไม่ ยอมรับ ไม่ค่อยยอมรับ ไม่ค่อยยอมรับ ว่าอย่างนั้นเลย มันยอมรับได้ยาก ยอมรับได้ยาก

นี่ไง ไม่ต้องทำอะไรเลย เห็นเขาทำคุณงามความดีก็อนุโมทนาไปกับเขา ก็ชื่นชมไปกับ เขา แล้วเวลาของเราละ เวลาของเรา สิ่งใดที่มันขัดแย้งในหัวใจ เราต้องมีสติปัญญาเท่าทันในใจ ของเรา

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรมใครทั้งสิ้น แต่คำว่า “ไม่ไม่จอง เวรไม่จองกรรม” แล้วเราไม่ใช่ชื้อบื้อ คำว่า “ไม่จองเวรไม่จองกรรม” แต่เราก็ต้องบริหารจัดการ ใจใหม่ ไม่ให้เราเป็นเหยื่อ ไม่ให้เราเป็นเบี้ยล่างเขา ไม่ให้เขาเหยียบย่ำ เหยียบย่ำจนไม่มีทางออก ใจ

ไม่ใช่ว่า แล้วก็ชื้อบื้อนะ โอ้ย! เราจะชดใช้กรรม นอนให้เขากระต๊อบเลยอย่างนี้ มันก็ ไม่ใช่ มากกระต๊อบ วิ่งหนีก่อน เราจะชดใช้กรรม แต่ไม่ให้กระต๊อบ วิ่งหนีเลย นี่มันต้องมีปัญญาสิ

คำว่า “มีปัญญา” เวลาเราศึกษาธรรมะ ศึกษาธรรมะแล้วก็เอาไปจินตนาการกัน บอกว่า เป็นลัทธียอมจำนน เป็นความชื้อบื้อ เป็นการยอมรับ ยอมรับให้เขาเหยียบย่ำ...ไม่ใช่ เราแก้ไข ของเรา เราป้องกันได้ คนเขาจะมาระรานเราก็หนีใจใหม่ เราก็หลบหลีกของเราไป เรามีปัญญา เราไม่ไปตอบโต้ แต่ถ้าเป็นกิเลส ศักดิ์ศรีมันไม่ยอม ไปปะทะกับเขา ไม่มีประโยชน์อะไรเลย มัน ปะทะกันแล้วมันมีเกิดอะไรขึ้นล่ะ

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรม เขาจะระรานเรา เราหลบเรา หลีกของเราไป หลบหลีกด้วยสติปัญญานะ ไม่ใช่หลบหลีกด้วยความขี้ขลาด ไม่ได้หลบหลีก ถ้า มีสติปัญญามันหลบหลีก มีสติปัญญาป้องกันได้หมดเลย กองทัพเวลาเขาจะถอย เขาก็มีกอง หลังป้องกันไว้ เวลาจะถอยทัพ เขาต้องมียุทธวิธี เขาไม่ใช่ถอยทัพโดยที่เก็บของแล้ววิ่งหนีเลย ไม่มีเหลือ กองทัพเหล่ากลาญหมด เราจะป้องกันด้วยความไม่มีสติปัญญานะ ป้องกันไม่ได้ วิ่ง หนีเขาให้เขาตามมาระราน

แต่การป้องกันมันก็ป้องกันด้วยสติด้วยปัญญา เราหลบเราหลีก เราป้องกันด้วยสติปัญญา ไม่ได้ป้องกันโดย คนที่ระรานเขา คนที่ทำลายเขาจี้ขลาดทั้งนั้นนะ คนจี้ขลาดตาขาวมันทำลาย เขาก่อน แต่คนที่มีสติปัญญา เขามีสติยังคิด เขามีสติปัญญายังคิดแล้วเขาใช้วิธีการแก้ปัญหาของเขา

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรมใคร มันต้องฝึกใจ ฝึกอย่างนี้ เวลาฝึกอย่างนี้ ฝึกไม่ได้ เหตุการณ์เฉพาะหน้า เราทนอะไรไม่ไหว ก็เราขาดการฝึกฝนใจ

เวลาถูกศิษย์มาหาประจำ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผมเข้าใจหมดเลย แต่ทำไมผมยังคิดไม่ได้เลย เงินเดือนออก ไปห้างสรรพสินค้า เงินหมดเกลี้ยงเลย things ที่บอกว่า จะใช้ครบเดือนๆ

เราบอกว่ามันขาดการฝึกฝน เห็นไหม เรารู้อะไรทั้งนั้นเลย เรารู้อย่างไรว่าเงินเดือนควรใช้ชนเดือน เราควรจะทำประโยชน์กับเรา เราควรดำรงชีวิตของเรา แต่พอเงินเดือนออก เขาบอกไปแล้ว พอจ่ายหมดแล้วค่อยนึกได้ พอจ่ายหมด จ่ายหมดเลย อ้าว! แล้วสิ้นเดือนล่ะ กู๋ ยืมเขา เป็นอย่างนี้ ตลอด เขามาสารภาพเองว่าเขาไม่รู้

เราบอกว่ามันขาดการฝึกฝน ขาดการฝึกฝน เราก็เหมือนกัน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเข้าใจได้ทั้งนั้นนะ แต่เราขาดการฝึกฝน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติศึกษามา ศึกษามาเป็นความรู้ ความรู้เป็นความรู้ทรงจำธรรมวินัย ทรงจำธรรมวินัย ทรงจำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะแตกฉานอย่างไร มันก็ทรงจำ จะปกป้องดูแล ไซ้ ปกป้องดูแลที่ดี ปกป้องดูแลคนที่เหยียบย่ำ คนที่ทำลาย

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่ท่านประกาศธรรมๆ คำว่า “ประกาศธรรม” ประกาศธรรมคือมันเอา สัจธรรมความจริงมาเผยแผ่ไป เห็นไหม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านบอกว่าไม่มีในกำมือเรา ท่านเปิดเผยในหัวใจของท่าน เราต่างหากที่ไม่รู้ ไม่มีสติปัญญาเท่าทันกับความเป็นจริงอันนั้นนะ เราไม่รู้แล้วเรายังคาดหมายผิด แล้วเราก็หลงทางไป แล้วเราจะบอกว่าคนที่ไม่มีกำมือในเราเป็นความผิด ถ้ามันจะปกป้องก็ปกป้องคนที่ทำลาย ปกป้องคนที่ทำให้เสียหาย ปกป้องคนที่ทำให้ธรรมะคลาดเคลื่อนไป

แต่นี้ธรรมชาติมันคลาดเคลื่อนไปไหนละ อัดตาก็เป็นอัดตา อนัดตาก็เป็นอนัดตา นิพพานก็เป็นนิพพาน ไม่เห็นเกี่ยวอะไรกันเลย คือมันไม่มีอะไรเกี่ยวกับสักเรื่องหนึ่ง เรื่องมันไม่เป็นเรื่อง แต่ไอ้คนโง่มันทำให้มันเป็นเรื่อง เพราะอะไร เพราะอยากอวดตน อวดตนว่าข้ารู้ พุศฺมิตๆ ถูกๆ ไปเรื่อย แล้วพอคำพูดนั้นมันก็กลับมารัดคอตัวใจ เพราะเป็นคนพูดใช้ใหม่

แต่หลวงตาท่านเป็นผู้ที่มัดดับไฟใจ ในเมื่อเขามีการขัดแย้ง มีการขัดแย้งกัน ก็บอกว่านิพพานก็เป็นนิพพาน มันเกี่ยวอะไรกับอนัดตา มันจะเป็นอนัดตาได้อย่างไร มันเป็นไม่ได้หรอก แล้วมันก็เป็นอัดตาไม่ได้ด้วย มันเป็นอย่างไร ไม่ได้ทั้งสิ้นเลย เพราะมันเป็นนิพพาน มันไม่เกี่ยวกับ

อ้าว! มันไม่ได้เกี่ยวอะไรกันเลย มันเป็นคนละเรื่องเลย แต่ไอ้คนโง่เวลาพูดแล้วมันแสดงใจ แสดงว่าอยากอวดรู้ อยากจะอวดว่าข้านี้สมองใหญ่ ต้องดองไว้เพราะมันเป็นสมองที่แปลกประหลาด แต่ครูบาอาจารย์ของเราไม่เป็นเช่นนั้น

มันไม่เป็นอะไรหรอก มันไม่มีสิ่งใดเลย ไม่มีสิ่งใดขัดแย้ง ไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นโทษเลย มันเป็นคุณทั้งนั้นนะ เป็นคุณสำหรับผู้ประพฤติปฏิบัติ แต่มันเป็นโทษ เป็นโทษกับกิเลสใจ กิเลสมันขัดมันแย้ง กิเลสมันไม่พอใจ กิเลสมันขัดแย้ง บอกฉันพูดถูก ฉันพูดถูก ไอ้ตรงข้ามนั้นพูดผิด

มันต้องพิสูจน์กันด้วยสัจจะความจริง มันต้องพิสูจน์โดยข้อเท็จจริง ถ้าข้อเท็จจริง ไม่ต้องทำอะไรเลย แกะเทปหลวงตาแล้วก็ส่งไปก็จบ ไม่ต้องทำอะไรเลย ไม่ต้องทำ เพราะคนทำไม่เป็น คนทำไม่รู้ อย่าสร้างปัญหา ยิ่งอธิบายออกไปยิ่งมีปัญหา แกะเทปอันที่หลวงตาพูดแล้วก็ส่งไปก็คือจบ จบ นี่คือสัจจะความจริง

มันไม่มีสิ่งใดเลย ถ้าพูดถึงผู้ที่จะปกป้องดูแล ที่นี้ปกป้องดูแล เราก็มาปกป้องดูแล หัวใจของเราใจ หัวใจของเรา เราดูแลหัวใจของเรา เรามาวัดมาวา มาเพื่อวัดใจของเรา วัดใจของเราจริงๆ นะ ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐมาก ประเสริฐมาก แต่มันมีแต่พวกนกแก้วนกขุนทอง มันมีแต่เม็ดแดงฝ้ามะม่วง ของงูๆ แต่ไม่มีใครได้ประโยชน์เลยนะ

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมาปฏิบัติของท่าน เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำของท่านนะ เวลาปฏิบัติกับหลวงปู่มั่น หลวงตาท่านพูดเอง เขียนแต่แง่บวก เขียนแต่สิ่งที่เป็นความสามัคคีธรรม สิ่งทีหลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์โดนคิดกัน โดนเกลียดชัง โดนต่างๆ ท่านบอกว่าไม่

มีประโยชน์ ไม่เอามาพูด ท่านไม่พูดเลย นี่เวลาผู้ที่ว่ามดแดงเผ่าพวงมะม่วงก็อยู่ มันก็ว่าของกูๆ แต่มันไม่รู้เรื่องเลย

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านพยายามของท่าน ท่านชวนขวยของท่าน แล้วเวลาจะเป็นจริง มันเป็นจริงในใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น มันไม่เป็นที่ไหนเลย มันเป็นในหัวใจนั่น มันเป็นโดยข้อเท็จจริงนั่น จากข้อเท็จจริงนั่น ท่านแสดงข้อเท็จจริงนั่นตามความเป็นจริงนั่น แล้วมันจะผิดพลาดไปไหนล่ะถ้าคนจริงพูดตามความเป็นจริง

แต่ถ้าคนไม่จริงพูด มันผิดหมดล่ะ เพราะความไม่จริงมันพูดมันถึงขัดแย้งกัน มันถึงมีปัญหาทั้งนี้ แล้วเวลามดแดงมันก็ไม่รู้ว่ามะม่วงรสชาติมันเป็นอย่างไร มันก็ไม่รู้ มดแดงเผ่าพวงมะม่วงมันไม่รู้จักรสชาติมะม่วงหรอก เวลาเขาพูดถึงรสชาติมัน มันยังไปกัดกันเขากอีก ไม่ให้พูด มันก็คิดค้น เขาไม่ให้พูดถึงรสชาติของมะม่วงไป

รสชาติของธรรม รสชาติของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง ชนะหมดนะ ชนะสิ่งที่โลกนี้แสวงหา ๓ โลกธาตุ อย่าว่าแต่โลกนี้เลยนะ พรหม เวลาพรหมเขามีความสุขความสงบขนาดไหน ชนะหมดล่ะ ชนะรสชาติของสวรรค์ เทวดา อินทร์ พรหมทั้งหมด รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง แล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ มันอยู่ในหัวใจของผู้รู้จริง มันอยู่ในนั้น มันเป็นความจริงอันนั้น แล้วท่านเอาธรรมนั้นมาเปิดเผย เอาธรรมนั้นมาเป็นการยืนยัน เพราะไม่ให้มันเขวไปไง เพราะมันจะเขวไป เพราะคนมันจะชักไปข้างซ้ายและข้างขวา ชักไปข้างใดข้างหนึ่ง อัดตาและอนัดตา ชักไปข้างหนึ่ง ท่านเข้ามาสู่สัจจะความจริง นิพพานคือนิพพาน เอวัง